

Roman Horváth:
Zeman – svrchovaný
vládce?

strana 2

Komentář
Tomáše Ščuky
Před sčítáním lidu jsme
deset let spali

strana 3

Irena Eliášová:
Manušengero giňipen/
Sčítání lidu

strana 6–7

ZPRÁVY

PRAHA – Ředitel organizace ARA ART David Tišer napsal otevřený dopis zpěváku Janu Bendigovi, který společně se svým manažerem Lukášem Rejmonem čelí kritice kvůli seriálu Dábelkové cikánky. Podle kritiky seriál dehonestuje romskou komunitu, obsahuje pokleslý a vulgární humor. Bendig v reakci na kritiku odmítl jakoukoliv diskuzi před televizními kamerami a ve vyjádření na sociální síti zaútočil kromě jiného na romské organizace a nepřímě i na organizaci ARA ART, pořadatele letošních oslav Mezinárodního dne Romů, v rámci kterých proběhla i diskuze, kde byla kritika seriálu otevřena, informuje Romea.cz

PRAHA – Jan Bendig prostřednictvím svého manažera Lukáše Rejmona odmítl pozvání do diskuzního pořadu ROMEA TV, který se chtěl zaměřit na prezentování Romů v médiích prostřednictvím seriálu Dábelkové cikánky. Na Bendiga se v posledních dnech kvůli seriálu snesla tvrdá kritika, kterou otevřel během diskuze o romském umění a hudbě muzikant Tibor Žida a pokračoval v ní v komentáři pro Romea.cz Vojtěch Lavička. ROMEA TV chtěla dát prostor k vyjádření Bendigovi a jeho manažerovi, ten však nabídku odmítl.

Distanční výuka potvrdila společenské nerovnosti

V průběhu více než rok trvající pandemie žijeme v nezvyklých podmínkách. Senioři, dospělí i děti jsou skrze vládní opatření omezeni na svých právech i povinnostech.

Uzavření škol přineslo přechod na tzv. distanční výuku. Jde o formu, kdy výuka neprobíhá v učebnách a nevyžaduje se osobní účast učitelů a studentů ve škole. Dítě se školou komunikuje např. prostřednictvím počítačových interaktivních programů (zoom, teams), e-mailu, internetu, záleží na možnostech školy, především její technické vybavenosti. Užívaným informačním technologiím jsou metodicky i didakticky přizpůsobeny veškeré učební pomůcky. Nedochozí tak k důležité osobní interakci s učiteli a spolužáky. Kontakt i komunikace probíhá online (virtuálně). To klade vysoké nároky na vůli a osobní kázeň při plnění a dodržování studijních povinností. Pozornost a soustředěnost dělá dětem před monitorem největší problém. I proto školy upravily rozvrhy vy-

Pokračování na str. 3

foto: iStock

Rozhovor s romskou zdravotní sestrou

„V nynější době je nejspíš nejvhodnější dodržovat daná opatření a celkově se chovat zodpovědně, aby tato situace co nejdříve skončila.“

foto: iStock

Kateřina Fenešová pracovala na dětské hematologii ve Fakultní nemocnici Motol, v domově seniorů nebo na ortopedii v Nemocnici Chomutov. Má za sebou mnoho zkušeností a příběhů pacientů. Pochází z Chomutova, kde také vystudovala střední zdravotnickou školu. Nyní dokončuje bakalářský titul v oboru všeobecná sestra na II. Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Ahoj Katko, mohla bys nám říct, jak dlouho se pohybuješ ve zdravotnictví?

Ve zdravotnictví se pohybuji od prvního ročníku střední školy, tedy od roku 2015.

Své povolání zdravotní sestry sis vybírala sama nebo tě někdo ovlivnil?

Ano, povolání jsem si vybírala sama, sice to nebyla hned první volba, ale jsem ráda, že jsem si k tomu našla cestu.

Pokračování na str. 2

Dlouholeté bezvýsledné exekuce se nejspíš budou zastavovat

Dlouholeté bezvýsledné exekuce se zřejmě budou zastavovat. Částečně se omezí zabavování movitých věcí. V novele, jejíž částí míří po poslaneckých úpravách i na řešení některých dluhů z minulosti, to dnes schválila Sněmovna. Snahy o zavedení krajské místní příslušnosti exekutorů dolní komora opět odmítla. Předlohu nyní dostane k posouzení Senát.

S výslednou podobou změn, jak je dolní komora přijala, nebyly některé opoziční i koaliční poslanecké kluby spokojeny. Jsou podle nich jen drobné. Zástupci frakcí doufají, že zasáhne horní komora. Rovněž ministryně spravedlnosti Marie Benešová (za ANO) uvedla, že z výsledku není naděšená. „Senátoři budou mít těžkou práci,“ konstatovala.

Předloha zavede po sněmovních úpravách šestiletou lhůtu, po jejímž uplynutí by exekutor musel bezvýslednou exekuci zastavit. Věřitel by postup mohl odvrátit zálohou na náklady řízení. Bezvýsledná exekuce by ale mohla trvat nejdéle 12 let. Vláda původně navrhovala základní lhůtu tříletou a maximální délku exekuce 12 let.

Sněmovna schválila také omezení mobiliárních exekucí důchodců, tělesně postižených lidí a u dluhů z dětství. Dlužník by mohl odvrátit prodej movitých věcí také v případě, že bude nad rámec zákonných srážek z příjmů dobrovolně hradit aspoň 1500 korun.

Trojice návrhů Pirátů a KDU-ČSL na zavedení místní příslušnosti exekutorů s rozdělováním případů takzvaným kolečkem a soustředěním exekucí mířících na jednoho dlužníka u jednoho exekutora ve Sněmovně opět narazila. Jedna z úprav předpokládala úplnou teritorialitu exekutorů podle krajů, další dvě částečnou místní příslušnost, tedy jen u vybraných dluhů. Nyní si mohou věřitelé exekutora svobodně zvolit.

„Naše několik let dlouhá cesta za osekání chapadel exekuční chobotnice i snaha prosadit naši původní novelu exekučního řádu dnes skončila ve sněmovně prohrou. Nenašla se vůle u jiných stran. Doba post-covidová může do exekučních pastí uvrhnout spoustu lidí, kteří se z existenčních důvodů zadlužili, nemohli bez vlastního zavinění plnit své závazky, prostě splácet,“ napsal na Facebooku předseda Pirátů Ivan Bartoš.

Na sociálních sítích proti tomu protestovala i iniciativa Rekonstrukce státu: „Poslanci ANO a ODS odmítli teritorialitu exekutorů. Exekuční korupčníci a kšeftaři s dluhy tak můžou slavit – tvrdý byznys bude pokračovat...“

Zavedení takzvané teritoriality dlouhodobě podporuje Exekutorská komora. Princip místní příslušnosti by podle ní výrazně pomohl stabilitě systému vymáhání práva. Naopak část exekutorů s teritorialitou nesouhlasí.

Z vládní předlohy Sněmovna vypustila jednu ze stěžejních částí. Týkala se soustředování exekucí na jednoho dlužníka u exekutora, který zahájil první z nich. Vláda si od změny slibovala snížení nákladů řízení.

Z vymožených peněz by se podle dalších schválených úprav měla splácet nejprve jistina dluhu, teprve potom úrok. Sníží se penále u dluhů na zdravotním a sociálním pojištění. Sněmovna přijala některé další drobnější změny. Jde například o povinnost exekutora nahrávat telefonní hovory týkající se exekučního řízení a zákaz zabavovat příplatky a příspěvky ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem a k ocenění účastníků národního odboje.

ČTK

Rozhovor s romskou zdravotní sestrou

Dokončení ze str. 1

Pracovala jsi na dětské hematologii ve FN Motol v Praze. Mohla bys nám ve zkratce říct, jaká to byla zkušenost, co ti tato náročná práce dala a jak jsi zvládala svou psychiku?

Z práce na dětské hematologii v Praze mám velmi dobrou zkušenost, musím říci, že ihned po škole to byla práce sice náročná, ale velice zajímavá. Z této zkušenosti si odnáším značnou míru zodpovědnosti a určitě velké množství odborné zdravotnické praxe. Po psychické stránce to zpočátku bylo jednoduché, ale postupem času a dalším seznamováním se s pacienty v mé věkové kategorii to bylo těžší. Protože mě brali spíše jako kamarádku než jako ošetřující personál. Tím nechci říci, že by byli nějak drzí nebo vůči mně neměli respekt, ale sdělovali mi až příliš mnoho informací, které nechťeli, abych řekla lékařům, což jsem samozřejmě dělat musela.

Kde nyní pracuješ a jak vypadá tvůj pracovní den?

Nyní pracuji v odběrovém plazma centru, kde náš pracovní den začíná přípravou dokumentů na recepci a poté odběrového sálu a laboratoře. Dále se přes den odebírá dárčům plazma, kterou následně dle stanovených pravidel v laboratoři mrazíme.

Jakou jsi byla studentkou a jak náročná je podle tebe profese zdravotní sestry?

Myslím si, že jsem byla pilnou studentkou, především proto, že mne

studium velice bavilo a protože SZŠ v Chomutově má ty nejlepší kantory, kteří vám dodávají motivaci. Povolání zdravotní sestry, si myslím, že je velmi náročné, jak psychicky tak množstvím znalostí a praktických dovedností, které musíme nasbírat.

V jakých zařízeních jsi následně měla praxi?

V rámci školní praxe jsem pracovala na interním, neurologickém, chirurgickém, gynekologickém a ortopedickém oddělení. Dále jsem měla praktickou výuku na antiarytmické jednotce, interním JIPu, na porodních sálech a na chirurgických sálech a na oddělení centrální sterilizace. Do pracovních zkušeností mohu zahrnout ortopedické oddělení v chomutovské nemocnici, spondylochirurgické oddělení a dětskou hematologii ve FN Motol.

Každého z nás nějak ovlivnil covid 19, jak se dotkl tebe?

Covid 19 mě ovlivnil nejvíce asi v první vlně, protože jsem minulé rok maturovala a nikdo ještě nevěděl, o co se jedná, zda to zmizí a jak to vlastně celé bude. Jako maturanti jsme nevěděli vůbec nic, online výuka se ještě nekonala a navíc jsme dostali pracovní povinnost. To bylo asi nejhorší. Jinak tím, že zdravotníci se v této době o práci opravdu bát nemusí, nemyslím si, že by mě v pracovním ohledu nějak ovlivnil.

Řekla bys, že si lidé dnes váží více svého zdraví?

Ano, myslím, že je zde skupina lidí, která si díky covidu uvědomila, že na prvním místě je vždy jen zdraví.

Katko, zažila jsi během své práce předsudky vůči svému romskému původu?

Ano, zažila. Myslím, že to si zažije každý romský zdravotnický pracovník.

Pracovala jsi v Motole jako jediná Romka, nebo tam byli i další romští kolegové?

Jako zdravotní sestra jsem byla zatím všude jediná.

Znáš někoho ve svém okolí, kdo by se chtěl také stát zdravotní sestrou?

Ano, často slyším od mladších přátel, že chtějí být zdravotníci.

Jaké jsou tvoje zájmy a jak trávíš volný den?

Volné dny ráda trávím se svou rodinou, se svým přítelem Honzou a se svými přáteli. Jelikož v této době není moc možností, co dělat, tak většinou chodíme na procházky po našem městě.

Máš nějaké motto, které tě v životě a v práci podporuje?

Asi ne tak úplně motto. Ale pokud někdo řekne, že něco nedokážu, nebo že je něco moc náročné, ještě víc mě to motivuje.

Chtěla bys něco vzkázat našim čtenářům nebo popřípadě dát nějaký tip, jak podpořit své zdraví?

Nejspíš, že nic není nemožné. A v nynější době je nejspíš nevhodnější dodržovat daná opatření a celkově se chovat zodpovědně, aby tato situace co nejdříve skončila.

Rozhovor vedla Veronika Kačová

Zeman – svrchovaný vládce?

V posledních dnech nastala poněkud zvláštní situace. V médiích jsme před pár týdny (10. 3.) mohli zaznamenat, že si pan Prezident přeje vyměnit ministra zdravotnictví z toho důvodu, že odmítá neschválenou ruskou vakcínu Sputnik V. a pokud svůj názor nezmění, nepřispěje to ke zlepšení přátelských vztahů. Bez ohledu na to, jak bylo toto přání troufalé, poněvadž v pravomocích prezidenta se žádná taková pravomoc nevyskytuje (a navíc byl on sám očkován západní vakcínou), to každý bral jako výkřik do prázdna a určitou bezohlednost. Nebylo třeba se nad tím skutečně pozastavovat. Proč také, prezident, který není schopen se sám dopravit z bodu A do bodu B, by se už dávno měl své funkce vzdát a nevyužívat tak veleváženou instituci jako svůj osobní domov důchodců s pečovatelskou službou.

No, současně s tím se objevily zprávy, že premiér Babiš posílá ministru Blatnému vytykáci dopis a je velmi nespokojen s jeho prací. V dalších dnech se objevila spekulace, že novým ministrem by měl být Petr

Smejkal. Babiš však sám 21. 3. 2021 v médiích prohlásil, že k výměně ministrů nedojde. Ještě 6. 4. 2021 se objevila zpráva na CNN Prima News, že ministři Blatný a Plaga o ničem neví a že jim nikdo neříkal, že by měli být odvoláni.

A den nato, zhruba po pětidesátinám angažmá, byl Jan Blatný odvolán a nahrazen Petrem Arenbergerem. Tímto je završeno původní přání prezidenta Zemana ze dne 10. 3. 2021. To, co se v tuto chvíli děje, je naprosto bezprecedentní, naprosto troufalé a překračuje to pravomoci prezidenta České republiky. A aby toho nebylo málo, prezident Zeman zahájil slavnostní jmenování nového ministra slovy „Pozvěte hyeny“. Ceremoniál uvedení do funkce je tak častý, že se ani neobtěžoval vstát. Zatímco si slovenská prezidentka pani Zuzana Čaputová zve Romy na hrad ke slavnostnímu dni Romů, tak prezident České republiky je opět hulvátský a sprostý, ostatně jako vždy.

Jak dlouho lze toto chování tolerovat? Jak je možné, že prezident se chová hůř než dělník od lopaty, je

krmen zlatou lžičkou a nadnášen v baldachýnu jako japonský císař? Proč chudí lidé nemají co do pusy, musí doma vzdělávat své děti a tisknit se v pronajatém bytě 1+1 za

20 000,- (že, pane poslanče Volný), zatímco naše elita, která má jít příkladem, si z nás všech ještě dělá dobrý den? Jak se tohle mohlo stát? Všichni oběti lidí bojujících za prv-

ní a druhé světové války za svrchovaný a svobodný stát přišly vničit. Kde jsou Habsburkové, když je nejvíc potřebujeme?

Roman Horváth, foto: ČTK

Vakeriben la romňaha, savi kerel buti andre špitala

E Kateřina Fénešová kerlas bufi maškar o čhavore pre hematoonkologija andre Fakultno špitala Motol, andro kher perdal o phure manuša, the pre ortopedija andre špitala Chomutov. Šunelas imar pherdo vakeribena le manušendar, save andre špitala pašluvenas. Avel khatar Chomutov, sikhlolos odoj pre Stredno zdravotnicko škola. Akanak dokerele o bakalářsko titul andro oboris všeobecná sestra pre II. doktorskou fakultu pre Univerzitu Karlovo ke Praha.

Servus Katko, šaj amenge phenes, keci berš imar keres buti andre špitala?

Andre špitala kerav buti, sar chudlom te phirel andre peršo ročníkos pre stredno škola, khatar berš 2015.

Tiri buti tuke kidlal avri korkori, abo tuke vareko sikhadaš o drom?

Hi, miri buti mange kidlom avri korkori, choc oda nahas peršo, so kamavas, ale som rado, hoj mange andre late rakhlom drom.

Kerehas buti pre hematoonkologija maškar čhavore andre Fakultno špitala Motol, ke Praha. Šaj amenge sig phenes, so tut kala buti diñas, the sar pharo oda perdal tute ehas?

Khatar buti pre hematoonkologija ke Praha man ehin but lače leperibena, mušnav te phenel, hoj mindar pal e škola ehas ajsi buti phari, ale but zaujimavo. Khatar čačipena mange lav pherdo likeribena the bizo pherdo odborně bufa andro špitali. Peršes oda ehas loko, ale nasigeder, the avre pacientenca andre mire berša, saven prindžardom, oda ehas phareder. Vašoda, hoj man lenas čeporo sar kamaratka, na sar dženo, so kerel buti andre špitala. Kaleha nakamav te phenel, hoj bi avenas varesar tromarde, abo bi man nalikerenas, ale phenenas mange but lava, save nakamenas, hoj te phenav le doktorenge, ale me oda mušnavas te phenel.

Kaj akanak keres buti, the sar dičuvel tiro džives andre buti?

Akanak kerav buti andro odběrovo plazmovo centrum. Amaro džives začinel tosara, kana kerlas příprava andro dokumenti pre recepcija, the palis andro odběrovo salas the

laboratořa. Palis pes tel calo džives lel le darcenge e plazma, savi palis, pal o pravidla save hine thode, šilaras andre laboratoř.

Savi salas študentka, the sar phari ehin buti andre špitala?

Gondolinav, hoj somas butakeri študentka, vašoda, hoj man o sikhadipen but bavinelas, the vašoda SZŠ andro Chomutov ehin kole nekfeder kantora, save tumen den e motivacija. Gondolinav, hoj e buti andre špitala ehin but phari, sar pro šero, ta andre kada, hoj mušinen but te džanel the te kerel pherdo ukoni, save mušinen te chudel.

|| „Andre kale dživesa ehin nekfeder te likerel o zathovibena the calkom pes te džanel te likerel peskera god'aha, hoj kala situacija imar so neksigeder te preačuvel.“ ||

Andre save špitala kerehas palis buti?

Andre škola pre praxija keravas buti pre interna, neurologicko, chirurgicko, gynekologicko the ortopedicko oddělení. Palis man sikhluvas andro aritmeticko jednotka, interno JIP, pro porodní sály, chirurgické sály the andro oddělení pre centralno sterilizacija. Andre mire butiskere zkušenosti šaj thovav ortopedicko oddělení andre Chomutovsko špitala, spondilochirurgicko oddělení, the čhavoreskeri hematoonkologija andre fakultno špitala Motol.

Sakones amendar varesar ilas o covid 19, sar ilas tut?

O covid 19 man ilas nekbuter asik andre peršo vlna, vašoda hoj dokerevas e maturita, the niko mek nadžanelas, pal soste džal, či oda odžala, the sar oda calo avela. Sar maturanta nadžanahas vobec nič, online sikhadipen mek nahas the mek chudlam buti. Kada ehas nek-

phareder. Jinak kaleha, hoj o džene, so keren buti andre špitala, pes namušinen te daral, nagondolinav, hoj bi e buti našavavas.

Phenehas bi, hoj o manuša peske adadžives likerel buter peskro sastipen?

Hi, gondolinav, hoj adaj ehin skupina manuša, save peske vaš o covid ile andro šero, hoj pro peršo than ehin o sastipen.

Katko, predžidilal andre buti predsudki vaš kada, hoj sal romaňi?

Hi, predžidilom. Gondolinav, hoj kada peske predživel sako romano zdravotnicko pracovníkos.

Kerehas buti andro Motol korkori Romaňi, ča tu, abo odoj ehas he aver Roma?

Sar zdravotní sestra somas vsadži korkori.

Prindžares varekas khatar tiro them, ko bi tiž kamelas te kerel buti andre špitala?

Hi, but šunav khatar terneder kamarata, hoj bi kamas te kerel buti sar zdravotníka.

Save tut ehin zaujmi, so keres, sar tut ehin volno džives?

Andro volne dživesa som mira familijaha, mire piraneha le Honzaha the amare kamaratencas. Bo adadžives nane but možnosťi, so te kerel, ta buter phiras avri pes te predžal pal amaro foros.

Ehin tut varesavo motto, savo tut andro dživipen the andre buti del bacht?

Asik bi naphenavas varesavo motto. Ale te vareko phenel, hoj oda nabirina, abo hoj oda ehin igen pharo, ta man oda mek buter del zor.

So bi kamehas te phenel amare dženge, so ginem, abo ehin tut perdal lende varesavi godi, sar bi peske vazdenas upre peskro sastipen?

Jekhsigeder, nič nane namožno. Andre kale dživesa ehin nekfeder te likerel o zathovibena the calkom pes te džanel te likerel peskera god'aha, hoj kala situacija imar so neksigeder te preačuvel.

Phučelas e Veronika Kačová

KOMENTÁŘ

Před sčítáním lidu jsme deset let spali

TOMÁŠ ŠČUKA

Letošní sčítání lidu, domů a bytů vzbuzuje nečekaně velkou pozornost ve vztahu k Romům. V předchozích sčítáních v letech 2001 a 2011 žádné vážné diskuse k národnostním menšinám nijak zvlášť neprobíhaly. Bohužel veškeré aktivity zaměřené na národnostní menšiny, aby se přihlásily ke svému původu/národnosti, přicházejí velmi pozdě. Lépe řečeno těsně přes samotným sčítáním lidu 2021.

V tomto směru zaspal především stát. Listina základních práv a svobod Ústavy ČR přiznává národnostním menšinám právo na sebeurčení. Vzdělávání občanů k aktivnímu občanství stejně jako osvětové kampaně podporující identitu národnostních menšin v České republice v posledních 10 letech nepamatují. Je dobře, že alespoň neziskový sektor přichází těsně před sčítáním lidu 2021 s online kampaněmi směrem k Romům. Na sociálních sítích odvádí záslužnou práci Romea. Pořádání online diskusí s vybranými hosty včetně sdílení příspěvků týkajících se romské identity jsou jistě na místě. Obávám se však, že to stačit nebude. Vedle státu jsme v možné intenzivní osvětové kontaktní kampani spali deset let i my všichni aktivní. A je velmi obtížné bourat online aktivitami osobní zkušenosti Romů ze soužití s majoritou zobrazující autenticitu jejich subjektivních pocitů.

Hovoříme tu předně o bariérách, které jsou dlouhodobě přehlíženy. Stále trávající krůvdy vůči Romům, holocaust během 2. světové války, asimilační politika během komunismu či rasové vraždy Romů v 90. letech, jen tak nezmizí. Protiromské nálady ve společnosti přirozeně vyvolávají v samotných Romech obavy a pocity odlišné, méněcenné skupiny obyvatel této země. Nesnášenlivost často legitimizují vrcholní politici svými protiromskými výroky ve veřejném prostoru. Smutným faktem zůstává, že zbylé demokratické subjekty, zastoupené v obou komorách Parlamentu ČR, dlouhodobě mlčí. Nepřichází rovnováha, která by dávala občanům ČR romského původu najevo, že je tu hlas politiků, který se veřejně umí postavit i za ně!

Jsem přesvědčený, že nedostatečná informovanost o rozdílu mezi státní příslušností a národností není tím hlavním strůjcem nízkého počtu Romů hlásících se k romské národnosti. Jistě, nějakou roli to hrát může. Nemyslím si však, že zásadní. Rozdílu u těchto kolonek ve formuláři nemusí stejně tak rozumět řada Čechů či příslušníků jiných národnostních menšin. Přesto je vyplní podle svého uvážení. Hlavně se pak získaná data u těchto skupin neodlišují od reality natolik, jako tomu je u Nás!

Vše tkví v dlouhodobě tolerovaném anticiganismu ve společnosti. Výše zmíněné nerovnosti, trávající diskriminace Romů v jejich každodenním životě spolu s neustálým veřejným znectěním Romů ze strany představitelů veřejné moci. Jsme také svědky stále existující segregace Romů v oblasti vzdělávání i bydlení. Právo na sebeurčení romské menšiny je v takto nastaveném systému nemožné. Bohužel tuto skutečnost často přehlížíme.

Situaci podcenili také realizátoři grantových výzev. Podpora identity Romů včetně přípravy na Sčítání 2021 mohly být efektivním nástrojem ke zlepšení. Umím si představit, jaký pozitivní přímý dopad by mohly přinést dlouhodobé kampaně v terénu.

I přes uvedené promarněné možnosti zůstávám optimistou. V této nelehké době nám také nic jiného nezbyvá.

Romale, plně si uvědomuji vaše každodenní existenční starosti o vaše rodiny a děti. Rozumím také našim obavám, beznaději a nedůvěře ve stát. Jsem však přesvědčený, že právo být tím, kým jsme, by nám za žádných okolností nemělo být upíráno. A už vůbec bychom se tohoto práva neměli dobrovolně vzdávat.

Distanční výuka potvrdila společenské nerovnosti

Dokončení ze str. 1

učování na maximálně 4 vyučovací hodiny s přestávkami.

Zavedení online výuky na jednotlivých školách přináší skutečný příběh. Jde o reálné zkušenosti učitelů, žáků, vedení školy, ale i rodičů, které jsou bezesporu pro všechny zainteresované mnohem komplikovanější než standardní výuka na školách. Vzdělávací politika státu možný pandemický stav zcela opomněla! Vládní činitelé se nepoučili ani

z první jarní vlny COVID-19 v roce 2020. Přitom jsme získali řadu důležitých poznatků z praxe, na něž se mohlo adekvátně reagovat. Víme, že společenské rozdíly budou do jisté míry přítomné i v sebevyspělejších demokratických uskupeních. Ovšem pokud se nerovnosti týkají základních práv a povinností občanů státu, jde o porušení nejvyššího zákona, a tím je Ústava ČR spolu se Základní listinou práv a svobod. Více než rok nepřichází ze strany ministerstva školství, mládeže a tělo-

výchovy vůle řešit situaci dětí (žáků, studentů) žijících v sociálně znevýhodněném prostředí. Nerovnému postavení čelí skupiny těchto žáků dlouhodobě už při standardním vzdělávání na školách. Je naprosto přirozené, že zavedení online výuky v situaci, kdy rodina není schopna uspokojit základní existenční potřeby svých členů, bariéry ve vzdělávání jen prohloubí. Děti se potýkají s velkými překážkami, nemají doma vybavení ani připojení k internetu. Mnohým z nich rodiče nemohou,

nedokážou nebo nechtějí pomáhat. Tisíce žáků a studentů jsou z těchto závažných sociálních důvodů přes rok vytrženy z povinného vzdělávání. Obávám se, že tato skutečnost může mít nedozírné dopady na jejich přístup i motivaci ke vzdělání. Každé nedokončené základní vzdělání nepříznivě ovlivňuje budoucnost těchto dětí.

Přehlízet v časech pandemie ztíženou situaci občanů žijících v sociálně vyloučených lokalitách je ze strany státu obrovská nezodpověd-

nost. Zodpovědná sociální politika státu vůči slabším občanům citelně chybí. Jak je zvykem, zástupnou roli ve zmíněných záležitostech zaujaly neziskové organizace, dobrovolníci a jiné občanské aktivity, které solidárně a v dobré víře pomáhají potřebným ve svém okolí.

Neziskový sektor opěr potvrdil, jak zásadní roli nese v tíživých sociálních podmínkách občanů v jednotlivých regionech.

Paľikeras tumenge savorenge.

Tomáš Ščuka

Muzeum nesouhlasí s vyloučením romských jmen

V Časopisu Tereziánské iniciativy z března 2021 se na straně 27 píše stanovisko správní rady Tereziánské iniciativy, která slovy Pavla Štingla, předsedy správní rady ITI, zastává stanovisko, že by se čtení jmen obětí rasového pronásledování v době protektorátu – Jom ha šoa – mělo navrátit k původnímu formátu, kdy se četla pouze židovská jména. Správní rada rozhodla o tom, že v Praze se nebudou tento rok číst romská jména.

Muzeum romské kultury bylo přizváno k uctění památky čtením jmen v roce 2010 a od té doby navazuje na důležitou spolupráci s ITI každým rokem, kdy jsou čtena židovská i romská jména jako připomínka utrpení rasového pronásledování během druhé světové války. Považujeme za důležité připomínat obě skupiny obyvatel, které byly během holokaustu perzekvovány a vyvražďovány na základě své příslušnosti k rase, která byla nacisty považována za méněcennou.

Muzeum romské kultury nesouhlasí s rozdělováním čtení jmen obětí rasového pronásledování a domnívá se, že je velmi důležité připomínat tyto oběti symbolicky ve stejný den.

Ředitelka MRK Jana Horváthová se k této záležitosti vyjádřila: „Vůbec nedokážu pochopit, co je k danému rozhodnutí vedlo. Uváděné důvody jsou, podle mého názoru, jen zástupné. Společné čtení obětí rasové perzekuce je přece symbolická věc, tím pádem hrozně křehká a toto „gesto“ je projevem úzkoprsosti, nesnášenlivosti a celkově ho vnímám jako jednoznačně negativní signál.“

Karel Holomek při příležitosti Památného dne obětí holokaustu 27. 1. 2008 v Senátu ČR zmínil, že: „Společný osud Židů a Romů, v té ojedinelé a hrůzné záležitosti, které v dějinách lidského rodu není rovno – holocaustu, stojí za zmínku. Jaké to byly dvě naprosto rozdílné skupiny, a přece skončily stejně a ze stejných důvodů. (...) Toto společné protnutí ukazuje něco, co nemůže být nikdy zapomenuto: obrovskou zrůdnost rasistických teorií a jejich reálného naplnění, kdy se likvidovaly i zcela rozdílné skupiny, a to z rasových důvodů.“

Společné připomínání osudů Židů a Romů během druhé světové války vychází již dlouhodobě ze snah institucí i jednotlivců napříč celou společností. „V roce 2020 byla umístěna naše putovní výstava o Genocidě Romů a Sintů v období II. světové války do prostor Malé pevnosti Památníku Terezín, naše Lektorské oddělení dlouhodobě spolupracuje s Židovským muzeem na vzdělávacích programech pro školy, jako historici se účastníme seminářů pro učitele, kde jim vyprávíme o osudu Romů v průběhu II. světové války, v roce 2020 byla ITI zveřejněna databáze obětí koncentračního tábora Lety u Písku na stránkách holocaust.cz. Toto vše a mnohé další jsou zásadní kroky pro veřejnost, která o holocaustu Romů a Sintů má stále nepřilíh hluboké povědomí, holocaust Romů a Sintů se často označuje jako tzv. zapomenutý či výtěsněný a přeživším a pozůstalým po obětech nebylo po dlouhá desetiletí umožněno si své zavražděné blízké připomínat. Jakékoliv dělení připomínání obětí vnímám jako velmi nešťastné,“ dodává historička MRK Anna Mišková.

Bohdana Kuzmová Křepinská, foto: Tomáš Vodňanský

Mrtví mluví...

(příběh z roku 1961)

Já a můj dědeček jsme se měli moc rádi. Pokaždé, když doma bylo zle, šla jsem k dědečkovi a babičce a tam jsem se uklidnila, můj milovaný dědeček mně pokaždé pomohl zapomenout na strasti a neduhy. Hodně mi vyprávěl o svém životě, vzpomínal na své dětství a já zavřela oči a vše jsem viděla, o čem děda mluvil. Byl to velmi rozumný a hodný člověk, pro mě byl můj dědeček nejlepší na světě! Jednou mě maminka zblbla, že jsem nepomohla s úkoly sestře a já se běžela k dědovi vyplakat. Byl zrovna krásný jarní den, sluníčko hrálo a všude u nás v osadě bylo veselo. Utřela jsem si slzy a vešla k dědovi do jeho chaloupky. Dveře jsem nezavřela, nechala jsem je otevřené, protože jsem uviděla něco pro mě hrozného. Můj děda leží na posteli ve svátečním obleku, jeho ruce jsou zkřížené na hrudi a jeho fajfka leží vedle něj.

„Babi, co se stalo dědovi?“ s velkým křikem se ptám babičky, která usedavě pláče.

„Holčičko, tvůj děda zemřel...“

„To neéé...“ Jdu k němu a objímám ho, ale on je studený a ani se nehne. Moje srdce krvácí bolestí, nic takového jsem ještě nezažila, můj děda nebude! Jak jen já budu bez něho žít? Pláču a cítím, jak mi buší srdce.

„Pojď, holčičko,“ babička mě odtahuje od dědy, „dědeček nás opustil, zemřel a my ho musíme nechat odejít...“

„Ale já nechci, aby nebyl, babi, já ho chci mít pořád u sebe...“

„To nejde, děvenko, my jsme už starý a takový je život...“

„Děda nebyl tak stár...“

„Byl, děvenko, osmdesát čtyři roků se dožil a zažil si své a teď musí spát spánkem věčným...“

„Babičko a kam ho dáme?“

„Pohřbíme ho, ale nevím, kde na to vezmeme penízky, tolik totiž nemáme...“

„Ale máme, přeci se složíme a dědečka hezky pochováme...“

„Jak se složíme, když nikdo z rodiny nemá...“

„Babi, ale děda přeci penízky měl, vyprávěl mi...“

„Děvenko moje, to děda si rád vymýšlel a ty jsi mu všechno věřila...“

„Babi, můj děda nikdy nelhal, mluvil pravdu!“

„Dobře, mluvil pravdu, ale teď musíme nechat dědu samotného a večer budeme celá rodina vartovat dědečka. Pomoz mi, zapálíme kolem něj svíčky a pomodlíme se.“ Pláčeme s babičkou u dědečka a modlíme se za jeho dušičku. Prosim pána Boha, aby mi poradil, kde vezmeme penízky na pohřeb dědečkovi...“

Je večer a my všichni, celá naše rodina, jsme u babičky, vartujeme

dědu. Dědeček je sám v pokoji a my všichni jsme s babičkou v kuchyni. Je nás tu hodně a není si ani kde sednout, tak jsme i na zemi. Povídáme si, vzpomíná se jen a jen na dědu. To vartování trvá už dlouho a mně se chce spát. Maminka s tatínkem a já jdeme domů. Za chaloupkou dědy je naše chaloupka, takže to máme blízko domů.

„Aničko, nemysli na dědu a spinkkej, ať nemáš špatné sny, dobrou noc.“

„Dobrou noc, mami.“

Ani mi nemusela nic říkat, já usnula ihned. Spím a najednou cítím kouř z dýmky, jaj, tady je můj děda! Vzbudila jsem se a rozhlížím se, kde je děda, nic nevidím. Nic, to se mi jen zdálo, nikdo tu není. Znova si lehnu a otočím se ke zdi, v tom cítím, jak mi někdo sahá na rameno. Lekla jsem se a zároveň mám radost.

„Dědečku můj, jsi tady...?“

„Jsem a mluv tiše, ať nevzbudíš rodiče...“

„Dědečku, já tě nevidím, chci si tě obejmout...“

„To nejde, nemůžeš mě obejmout, já jsem jenom duch...“

„Dědo a ty mě vidíš?“

„Vidím, jsi moje holčička...“

„A proč jsi umřel? Já nechci!“

„To tak musí být, takový je život a přišel můj čas...“

„Dědo, nemůžeme tě pohřbit, nemáme nikdo peníze...“

„Proto jsem tu, prozradím ti, kde jsou peníze, ale řekni babičce, aby všechno neutratila. Za rok za mnou přijde náš syn Jan, musí ho taky pochovat.“

Slyším jeho hlas a cítím kouř z dýmky, je tady můj děda, ale nevidím ho.

„Poslouchej, děvenko, peníze jsou pod sporákem schované. Vezmeš nůž a vyhrabeš takovou plechovou krabičku a tam jsou penízky. Musíš to udělat tak, aby tě nikdo neviděl. Půjdeš k nám tehdy, až tam nikdo, ani babička, nebude, jenom já.“

„Dědo, a zvládnou to?“

„Ano, neboj se, zem je u nás pasovaná hlinou, tak nebude moc těžké nožem vyrýpat tu krabičku. Já vím, že to dokážeš, spolu jsme prodělali horší věci. Srdíčko, už musím

jit...“

„Nechod, dědo, vrať se mi...“

Já pláču a vidím proužek dýmu, jak uniká z okna ven. Je mi jasné, že děda odešel. Lehla jsem si a usnula.

Je ráno a je u nás rodina, strejdivé a tety, a radí se, jak dají dohromady peníze na pohřeb. Je kolem toho hodně křiku, radši se rychle umyju a jdu ven. Babička jde taky k nám.

„Kam jdeš, Aninko?“ Uplakaná babička sotva chodí.

„Jdu radši ven, u nás jsou všichni.“

„I já se jdu k vám radit.“

To jsem ráda, děda je sám. Vejdou k dědovi a jdu hned k němu.

„Dědečku, jsem tady, udělám, co jsi mi řekl,“ řekla jsem mu a zdá se mi, jako kdyby se usmál, ale to se mi jen zdálo.

Vzala jsem nůž a hrabu pod sporákem, moc mi to nejde, ale když děda říká, že tady jsou, tak musím zabrat. Nemusím se bát, že někdo přijde, Romové se mrtvých bojí. Au, tady jsem na něco narazila. S chutí jsem se pustila rychlými pohyby nožem do hrabání. A je to tady! Udělala jsem velkou díru pod sporákem, ale to nevádí, mám plechovou krabičku. Nedá se otevřít, tak to zkusím nožem. A je to! Krabička je otevřená a v ní jsou penízky, nevím sice kolik, ale to už si dospělí spočítají. Rychle musím zahrabat tu díru, dát všechno do pořádku, jak to bylo.

Stojím u svého dědečka a on jen tiše spinká. Ještě naposled ho vezmu za ruku.

„Dědečku, sbohem a měj klidný spánek, ale přijď někdy za mnou, já tě budu potřebovat. Budeš mít krásný pohřeb a muzika ti bude hrát tvoje písničky.“

Rozloučila jsem se s dědečkem a se slzami na tváři jsem vrazila k nám. Všichni na mě civí a já podávám babičce krabičku s penězi.

„Co mi, děvenko, dáváš? Já jsem hledala tuto krabičku, a ne a ne najít, kde byla?“

„Babi, byla schovaná pod sporákem...“

„Jak jsi to věděla?“

„Řekl mi to děda...“

„Ale holčičko moje, to se ti zdálo,“ řekla moje máma a usmála se.

„Nezdálo, mami, i mrtví mluví...“

Irena Eliášová

O mule vakeren...

(vakeriben andal o berš 1961)
Me the miro papus amen igen kama-
has. Mindik sar sas khere namištes,
džavas ko papus ke phuri daj, the
o papus mindik mange pomožinelas
te bisterel. But mange vakere las pal
o dživipen, so jov predživelas, kana
sas cikno čhavoro, the sar jov vakere-
las, me o jakha zaphandlom, dikha-
vas sa, so jov vakere las. Sas igen
lačho the godaver manuš, vaš man-
de sas jekhfeder pro svetos! Jekhvar
man e daj marda, bo la pheňake na-
pomožindom la ulohaha, avka me
denaštom ko papus man avri te ro-
vel. Ipen sas ajso šukar džives, o kham
labolas, the andro taboris sas bari
loš. Khosav mange o apsa, the phu-
terav avri o vudar ke baba. O vudar
aňi andre naphandlom, bo so dikhen
mire jakha, imar izdrađom. Miro pa-
pus pašol pro hados, hin pre leste
o gada, o vasta skrižimen pro kofin,
leskeri pipa paš leste.

„Babo, so hin le papuske?“ phučav
la babatar, joj igen rovel.

„Miri čhajori, tiro papus mula...“

„Odava nááá...“ Džav ke leste, ob-
lapinav les, aľe jov hin šudro, aňi pes
napohňinel. Mire jilestar čulol o rat,
šoha me odava naprindžardom, ajsi
dukh jileskeri, joj, so me kerava bije
leste? Miro papus imar naela, sar dži-
vava? Igen rovan, the šunav, sar miro
jilo igen mare l.

„Av, miri čhajori,“ e baba man cir-
del khatar o papus, „amaro papus
imar mula, the amen les mušinas te
mukhel...“

„Aľe me nakamav, kaj te nael, me
kamav, kaj te avel furt paš mande...“
„Odava nadžal, amen sam imar
phure, odava hin o dživipen...“

„Aľe o papus nasas ajso phuro...“
„Aľe sas leske ochtovardeš štar
berš, imar jov predžidila peskero,
akaňik mušinel te sovel naveki...“

„Babo, the kaj les daha?“
„Parunaha les, no nadžanav, kaj
laha ajci love, nane man...“

„Savore amen daha jekhetane
o love, the šukares parunaha le pa-
pus...“

„Sar daha jekhetane, kana ňikas
nane...“

„Babo, aľe o papus mange vakere-
las, hoj les hin love...“

„Miri čaj, o papus but peske avri
duminelas, the tu leske pafahas...“

„Babo, miro papus šoha nacho-

chavelas! Mindik phenelas čačipen!“

„Mištes, phenelas, čačo, av, pomo-
žin mange, labaraha o svički, the
modľinaha amen ko Devloro.“ Rovas
the modľinas amen la babaha vaš
leskeri vodi. Me mangav le Devlores,
kaj mange te phenel, kaj te las love pro
pohrebos...

Hin imar raťi, the amen savori fa-
milija sam ke baba, the vartinas le pa-
pus. O papus hin korkoro andre izbi-
ca, the amen savore sam la babaha an-
dre kuchňa. Sam but, nane aňi kaj te
bešel, avka sam he pre phuv. Leperel
pes le papus. Imar hin but ori, the me
kamav te sovel. Miri daj le dadeha
džas khere, babakro kher hin pašes
amendar.

„Anička, ma dumin pro papus, te
na tut avel nalačo suno, lači rat.“

„Lači rat, mamó.“

Aňi namušinda mange te phenel,
me imar mindar zasufom. Sovav, the
jekhvarestar sar te bi šunavas o thuv
le papuskra pipatar, jaj, adaj hin miro
papus! Uštilom upre, predikhav man,
ňiko adaj nane. Odava mange has
suno. Irinav man ki e fala, the jekhvar
sar šunav, sar vareko mange del o vast
pro phiko. Darav, aľe hin mange tiž
loš.

„Papuško, sal adaj...?“

„Som, aľe av cicho, te na uštel tiri
daj le dadeha...“

„Papuško, me tut nadikhav, kamav
tut te oblapinel...“

„Odava nadžal, me som vodi...“

„Papu, tu man dikhes?“

„Dikhav, tu sal miri čajori...“

„The soske muľal? Me nakamav!“

„Odava avka mušinel te el, avľa
miro časos, odava hin ajso iletos...“

„Papu, našťik tut parunas, nane ňi-
kas love...“

„No vaš oda avľom, phenava tuke,
kaj hine o love, aľe natromal e baba sa-
vore love te del pre mande. Sar avela
jekh berš, avela pal mande amaro
čhavo, o Janko, the les mušinel te pa-
runel.“

Šunav leskero hangos the o thuv la
pipatar, adaj hin miro papus, aľe me
les nadikhav.

„Šun man, miri čajori, o love
hine garude tel e špatheta. Leha e
čhuri, the avri hrabineha ajsi bľa-
chuňi škatuľa, the odoj hine o lo-
vre. Mušines odava te kerel avka, kana
odoj k'amende naela ňiko, aňi e
baba, čak me.“

„Papu, the džanava oda te kerel?“

„Hi, ma dara, e phuv hin pastimen,
avka odava naela zorales, la čuraha
avri ripineha, odava nane ajso pharo.
Jekhetane kerahas buter buťi. Jiloro
miro, me imar mušinav te džal...“

„Ma džá, papu, av ke pale...“

Rovav the dikhav, sar o thuv džal
avri andal e blaka. Imar džanav, hoj
miro papus odgela. Pašľilom the so-
vav.

Hin tosara, the k'amende hine sa-
vore, vakeren, kaj lena o love. Keren
paš oda bari vika, me man thodom,
the feder džav avri. Dikhav, the e baba
džal k'amende, pharones džal.

„Kaj džas, Anička?“ phučel ma-
dar e baba.

„Džav avri, bo k'amende hine sa-
vore.“

„The me džav ke tumende te del
godí.“

Hin man radosta, džav andre ko
papus. Som paš leste.

„Papu, me som adaj, kerava, so
mange phenelas.“ Dikhav pre leste,
mange avľa, sar te bi asandilahas, aľe
odava na, oda mange čak pes dikhľa.

Liňom e čhuri, the kezdinav te ri-
pinel tel e šparheta. Igen odava
nadžal, aľe kana phenel o papus, hoj
adaj hine o love, mušinav te kerel zo-
raleder! Kerav zoraha, the imar
dikhav vareso. Mek čuloro, the imar
dikhav ajsi škatuľka bľachuňi. Som lo-
šali, phuterav avri la čuraha, adaj
hine o lovre! Nadžanav keci, aľe oda-
va miri daj le dadeha džanena. Akaňik
sig, mušinav te zahrabinel pale e
jama, te na ňiko džanel.

Terđuvav paš o papus, the jov ci-
chones sovel, mek jekhvar chudav
leskero vast.

„Papu, ačh Devleha, sov šukares,
kaj te avel mištes tiro vodi, avela tut
šukar parušagos, the bašavena tuke
tire gilora.“

Odkidňom man le papuha, the ro-
vľarde mujeha avľom khere. Savore
pre mande dikhen, me e škatuľa dav
la babake.

„So mange, miri čajori, des? Me
ajci rodavas e škatuľa, kaj sas?“

„Babo, sas garuďi tel e šparheta...“

„Sar odava džanehas?“

„Phenda mange o papus...“

„Aľe miri čajori, odava sas tuke
suno,“ phenel miri daj, the asandila.

„Nadikhľom suno, mamó, the
o mule vakeren...“ Irena Eliášová

V Belgii odsoudili muže za rasistické urážky černošské moderátorky

Belgický soud potrestal vězením muže, který na internetu zveřejnil komentář s rasistickou urážkou černošské televizní moderátorky. Dvaatřicetiletý Belgičan dostal půlroční podmíněný trest, přičemž za mřížemi musí strávit dva týdny a zaplatit pokutu 1600 eur, napsala agentura AFP.

„Nikdy jsem nezažila soudní při a vůbec jsem předem netušila, jaký dopad na psychiku to bude mít. Je to dost intenzivní,“ komentovala proces moderátorka Cécile Djunga, která pracuje pro francouzskojazyčnou belgickou stanicí RTBF.

Djunga, která má kořeny v Kongu, v roce 2018 natočila video, v němž si stěžovala na záplavu rasistických komentářů, kterým čelila od chvíle, kdy se objevila na obrazovce. Tehdy v něm řekla, že chce bojovat s představou, že „rasismus v Belgii neexistuje“.

V komentářích k tomuto videu se pak ale objevily další urážky a výhrůžky. Policie nakonec začala stíhat jednoho z autorů, který moderátorce napsal, že by si přál, aby se stala obětí útoku, nejlépe smrtičiho. Prokuratura jej nakonec obžalovala z podněcování násilí a nenávisti vůči rase. ČTK

Příznivci Národního odporu opět u soudu

Obvodní soud pro Prahu 1 se dnes vrátil k letité kauze osmi lidí, kteří čelí obžalobě kvůli propagaci neonacismu, například uskupení Národní odpor. K soudu přišli tři obžalovaní, všichni znovu vinu odmítli. Stíhání skupiny sice kvůli jeho délce soud původně zastavil a rozhodnutí následně potvrdil Krajský soud v Praze, obě usnesení však loni v březnu zrušil Nejvyšší soud.

Michaela Dupová, Patrik Vondrák, Richard Lang, Milan Hroch, Martin Václavěk, Daniel Zavadil, Petr Fryč a Filip Vávra jsou obžalováni z podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, za které hrozí až osmileté vězení. Soudy se však kauzou zabývají už od roku 2010 a i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí, kterým zastavení stíhání zrušil, konstatoval, že je nutné nepřiměřenou délku řízení v případě odsouzení do rozsudku promítnout.

Obžaloba popisuje čtyři skutky, které se týkají například vylepování propagačních materiálů neonacistického Národního odporu (NO) ze 4. prosince 2008 v centru Prahy nebo organizování a pořádání shromáždění a pochodu 6. června 2009 v Jihlavě. Magistrátní úředník akci tehdy ukončil hned po jejím začátku. Byla nahlášena jako vzpomínkový pochod k uctění památky obětí druhé světové války. Skutečným účelem však bylo podle spisu uctění památky padlých vojáků wehrmachtu a vzdání cti příslušníkům SS.

Další skutky popsáné v obžalobě se týkají vytvoření a zprovoznění webu Resistance Women Unity (RWU), což byla podle policie ženská odnož NO. Poslední skutek se týkal pořádání koncertu takzvané white power music, který se odehrál v únoru 2009 v Srbech na Kladensku. Právě k délce řízení se dnes mimo dalšího vyjádřili Dupová, Lang a Fryč, kteří k soudu přišli. Dupová uvedla, že za 11 let řízení se toho pro ni hodně změnilo, trvá však na své nevině.

„Celá tahle situace je nehorázná,“ řekla soudy. Lang upozornil na to, že stíhání zasáhlo jeho osobní i pracovní život, trestní řízení přirovnal k pronásledování chartistů za komunistického režimu. Popřel, že by se podílel na vylepování propagačních materiálů, účast na pochodu přiznal, poukázal na to, že se ale stejné akce konaly i dříve a stíhání kvůli nim nikdo nebyl. Dodal, že šlo o mladické názory, za 11 let se názorově posunul.

„Mohu vám s klidným svědomím a čistým srdcem říct, že jsem se nejvíc potrestal já sám,“ doplnil Lang. I Fryč soudy řekl, že vinu odmítá a stíhání narušilo jeho osobní život. Soudkyně dnes také zrekapitulovala dřívější výpovědi zbylých stíhaných, i oni s obžalobou v minulosti nesouhlasili. Následně přečetla znalecké posudky a předložila stranám listinné důkazy. Dupová pak avizovala, že bude požadovat přečtení všech listinných důkazů. Hlavní líčení je zatím naplánováno do konce června. ČTK

Soud vrátil k došetření kauzu nacistického kalendáře

Obvodní soud pro Prahu 5 vrátil k došetření případ nakladatelství Naše vojsko a jeho ředitele Emericha Drtiny viněného kvůli prodeji reklamních předmětů s nacistickou tematikou. Během soudního jednání v jiné kauze vydavatele Drtiny to řekla soudkyně Kateřina Ctiborová. Z informací na justičním webu vyplynulo, že si proti tomuto rozhodnutí podal státní zástupce stížnost. Případ souvisí se zásahy policie v nakladatelství loni v červnu.

Žalobci kladou Drtinovi a nakladatelství Naše vojsko za vinu, že spáchali trestné činy založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a výtržnictví. Hrozí za to až de-

setiletý trest. Podle dřívějších informací případ souvisí s prodejem kalendáře s portréty osobností nacistického Německa. Vydavatel se v médiích hájil tím, že nešlo o propagaci, ale o byznys.

Kvůli kalendáři, který Naše vojsko prodávalo, podalo trestní oznámení na nakladatelství a jeho majitele několik organizací, například Federace židovských obcí. Kritizovali ho i izraelský a německý velvyslanc v ČR. Ministerstvo vnitra vypovědělo nakladatelství smlouvu o nájmu pro sklad, pražský magistrát již v dubnu vypověděl smlouvu prodejně nakladatelství na Andělu.

Policie již dřív prošetřovala nakladatelství kvůli tričkům a hrnkům

s portréty nacistického vůdce Adolfa Hitlera a zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Případ v létě 2018 ale uzavřela s tím, že se trestný čin nestal. Policisté podle tehdejšího vyjádření mluvčího Jana Daňka neprokázali, „že by pohnutkou či motivem pro vydání morálně diskutabilních potisků na hrnky a trička bylo cokoli jiného než zisk v rámci ekonomické činnosti“.

Dratina i Naše vojsko čelí obžalobě také kvůli distribuci knihy Recepty z konopí. Státní zástupce je viní ze šíření toxikomanie. Muž již za vydání publikace dostal pravomocný podmíněný trest. Podle žalobce ale poté s distribucí knihy nepřestal. ČTK

Manušengero giņipen

Me andro miro iletos imar buterval keravas odava, avri te pisinel le rajenge o papira, the pale te lidžal, imar hin savoro, e povinosta me kerav. Čak duminav, hoj naavela ke mande ņiko, kaj leske te pisinav! Akanak hin e epidemija, talam naavela ņiko. So čak ačhilom te duminel, o zvonkos mange avka zoraes džal, jaj, k'oda avel? Phuterav o vudar, the adaj hine mire pašutne, andal dujto vchodos. Lengere muja hine ajse somorutne, až me izdrađom.

„Lačo đives, so pes tumenge ačhila?“ phučav lendar, the hin man pro muj e ruška, the len hin.

„No, igen namištes, amari pašutni, dikh, ajse papira, the nadžanas lenca so te kerel...“

„Tumen nadžanen, hoj hiñi e epidemija, the natromas te phirel pal o khera, the tumen san pandž džene...“

„Pašutni, amen sam saste, samas pro testi, hine negativne, avka nane amen covid...“

„Hi, ale me igen darav, so kamen mandar?“

„Kamas te pisinel avri adava papira, the nadžanas...“

„Na, me našuđom! Hin tumen čhave, o terne, oda nane ajso pharo...“

„Pašutni, me the miro rom, hi Feri, le ternege napaťas, jon kija naachaľon...“

„Pašutni, mira romňa hin čačo, pre ņisoste nane o terne, aňi nakamav te vakereľ, čak o mobilos... the e marijanka, ņiĉ nadžanen. Dikhen, amari čhaj amenge anda ciknes, the amen les mušinas te parvareľ...“ Den bari vika pre chodba, feder len mukhav inden.

„Mangav tumen, ma vičinen, bo duminena o manuša, hoj amen peľinas...“

„Odava me šoha nakeravas tuha, pašutni...“

„Avka tumen kamen, kaj tumenge avri pisinav o papira?“

„Hi, jaj, tu sal ajsi lačhi manušni, amen džanas, o Roma amenge phenenas...“

„Nasom ajsi lačhi, nasom rado, hoj san adaj ke mande, igen darav ole nasvalipnastar, ale kana san imar adaj, me tumenge pisinava, ale mušinen man te šunel, po jekhestar phučkera-va, na savore jekhvarsar, hi?“

„Me phenavas, hoj hiñi lačhi, Jolan!“ phenel, the la jakhaha čhindā. „Amen tuke cinaha kavica, abo so pijes?“

„Na, na, ņiĉ mange nacinena, o Del te rakhel! Hin paš tumende e občanka?“

„Hin, pre savoreste duminas, amen nasam diline, pašutni, man hin pandž triedi andal e škola, miri romňi keci, aňi nadžanav, no tu džanes, sar pisineha, me the miri romňi tuke paťas,“ phenel, the asandila. Te paťal abo na, mange jekh, nek šunen mire lava, te adaj ke mande naaven calo đives.

„Ko avela ešebno?“ phučav lendar, the jon hine cicho. S'odava?

„Nek avel miro rom...“ phenel e daj trinčhavengeri.

„Na, Jolan, tu aveha ešebni, the imar.“

„Me na, avka nek kezđinen o čhave, kana tu nakames...“

„Na, sar phenav, tu aveha ešebni, avka sar khere, tu ľikeres o rokoňi...“

„Ma peľinen, romňije, de mange e občanka, hi?“

„Hi, hi, mušinav la te rakhel, Feri, nadžanes, kaj la diňom?“

„Hin andre loľi taškica, furt bisteres, pašutni, pisin odoj, hoj furt bisterel, idž dži raľi mukhľa te labol e šparheta, pale poťinaha o love vaš elektrika...“

„Na avka, den savore mange o občanki...“

„Pašutni, imar hin adaj e občanka.“ Phenel

le romeske: „Ňiĉ napisinela, hoj me bisterav, tu idž bisterđal andre bota te poťinel, the andal duj bare taški, romňije, odava odoj pisin...“

„Dikh, so vakereľ! Dela amen ko sudos...“

„Na, nadava tumen ko sudos, čak ačhen cicho...“

„Imar pisindal pal mande savoro? Pisin, hoj keravas buľi andre tovarňa, deš berš...“

„No, so phenav! Pale bisterel, andre tovarňa kerelas jepaš berš, the ačhila khere... Ale so kamavas te phučel, tu odava džaneha, soske amen ginen? So amenca kamen te kerel? Ha, ha, me džanav, kamen amen le Romen te murđarel...“

„Odava na, oda pes kerel, kaj te džanen, keci sam manuša...“

„Odava čak avka vakereľ, jon nakamen, kaj adaj te aven o Roma...“

„Na, čačikanes oda avka nane, no imar akaňik de tu, Feri, občanka!“ Imar mange džan o nervi andro šero, the mek kija o cikno rovel. Leskeri terňi daj les del e čuči.

„Somnakuňi romňije, pisin, hoj hin man pandž čhavore the dživas čorikanes...“

„Romňije, pisin odoj, hoj chas čak sako đives o haluški la brindzaha, pro mas e sociálka love nadel...“ phenel e terňi daj le ciknestar.

Imar mange nane mištes, modľinav man, kaj te so jekhsigeder avri sa pisinav, bo man lendar o šero dukhal. Nadžal mange andro gođi, sar ada fajta dživen, avka sar jon duminen, lengero vakereľ, avkakes dživenas o Roma anglo 60 berš, the na akaňik, hin aver svetos. Feder som cicho, te na dikhen, hoj mange pre lende nane lačhi jakh, bo šaj lendar mek chudav mištes romano mariben.

„Užar, bisterđom te pisinel tira romňake, savo hin tumen kher...“

„Ojoj, romňije, the tu bisteres, odava nane lačhes...“ phenel mange o Feris.

„Ma dara, imar dava briga...“

„The šaj tuke paťas? So te amen dena andre harešta?“

„Joj Devla, šaj tumenge oda preginena, čavale, keci tumenge berš?“ phučav lengere čhavendar.

„Me som Jano, the hin mange dešušov berš, the jov hin Paľo, leske hin dešuochto.“

„Mištes, palek odava ginen la dake le dadeske, den občanka.“ Jano mange del občanka, the asandila.

„Pašutni, pisin odoj, hoj našťik gela te sikhľol, bo nane amen love, ale jov hin igen gođaver, džanel mištes te ginel, the te bikinkereľ džanel, sar dzivo.“

Ko džanel, so bikinkereľ... feder aňi naphučav. O Paľo mange del e občanka, the me pisinav, e terňi daj pre mande asal, dav lake pale e občanka, the jov mange sikhavel peskra čhajora, savi hiñi šukar. Čačes, hiñi sar andelkos. Som rado, imar hin savoro pisindo, džav lenca ko vudar.

„Pašutni, amen tuke paľikeras, savoreng phenaha, savi sal lačhi...“

„Me tumen mangav vaš gulo Del, ņikaske ma vakereľ pal mande, te na ke mande vareko avel. Me nadžanav, či man nane oda nasvalipen covid 19, the so te chudena mandar...?“

Mušinav len čulo te daravel, bo bičhvkere-na ke mande avre Romen te pisinel. Joj, imar mange namištes pro jilo, ajse lengere muja hine darade, o gereki pre peste sig line the imar hine het. Talam nakampľom len te daravel, ale imar hine het. Te ulomas pre lende rado, jon vakereľdehas, the vakereľdehas...

Irena Eliášová

Ohnivý černovlasý Ondřej

V malém domečku žila jedna chudá žena se dvěma syny. Jmenovali se Ondřej a Zoli. Chlapci si byli tak podobní, že je ani vlastní matka nemohla rozeznat. Bratři si ve všem pomáhali a spravedlivě se o vše dělili. Jejich matka z nich měla velkou radost. I když byli chudí, žilo se jim dobře, protože měli jeden druhého. Když Ondřej a Zoli vyrostli a stali se z nich velcí, silní a krásní muži, chtěli odejít z domu, ven do světa. Jejich stará matka však byla proti a říkala, že doma jim je nejlépe a do světa je pustit za žádnou cenu nechce. Kdo ví, co by se jim mohlo přihodit. „Raději seďte doma a nenechávejte mě tu samotnou!“ říkala. Ondřej a Zoli byli neústupní a to, co si vzali do hlavy, chtěli uskutečnit. Nešťastná matka uvnitř tušila, že brzo přijde den, kdy ji chlapci opustí a ona zůstane sama. Celé dny a noci plakávala.

„Ach, mámo naše milovaná, už tolik neplač,“ utěšovali ji synové. „Všichni z vesnice odcházejí do světa a my odejdeme taky, za tři roky nás tu uvidíš zpátky. Ani se nenaděješ a tři roky utečou jak voda, uvidíš,“ těšili matku Ondřej a Zoli. Matka z toho radost neměla, ale vymlouvat jim to nemělo smysl. Měli svoji hlavu. Nadešel den, kdy se měli rozloučit. Než se Ondřej a Zoli vydali do světa, připravila jim matka nějaké jídlo na cestu. Zabalila do sátku vše, co doma měla a každému rozdělila ještě poslední kus pečinky, který jí zbyl. U dveří je matka silně objímala a plakala. Na rozloučenou svým synům darovala prsteny ve tvaru motýla, které je měly ochraňovat, když bude nejhůř.

Ondřej a Zoli chodili hustými lesy a horami, z města do města, ale stále nenarazili na to, co hledali. Proto se rozhodli, že se rozdělí a každý půjde svou cestou. Přece už jsou dospělí a zodpovědní každý sám za sebe. Bylo těžké jeden druhého opustit, ale osud si to přál. Ondřej, který byl vysoký a svalnatý muž, měl černé vlasy jako sama noc, v nitru svého srdce toužil po bohatství a krásné nevěstě. Cesta k jeho snu však nebyla jednoduchá. Jednou, když procházel krajinou, spatřil lidi, kteří tahali vozy naložené dřívím a uhlím. Lidé byli smutní a nemluvili. Pohled na ně Ondřejovi málem vehnal slzy do očí. Když spatřil mladou dívku, otrhanou a špinavou, zeptal se jí: „Co se tu stalo, že jsou všichni lidé tak smutní a proč se tak drou, div nezemřou?“ Mladá dívka odpověděla, že jsou zakletí zlým králem, který už pomalu není ani člověk, ale stroj, který je posedlý výkonem svých poddaných. „Za každého, koho těžká práce časem zabije, se on stává silnějším,“ odpověděla dívka smutně a odešla. Ondřejovi se to nelíbilo a rozhodl se v této krajině zůstat a lidem pomoci.

Druhého dne pracoval stejně jak ostatní lidé. Pracovali od rána do večera, s přestávkou, kdy se mohli jít napít ze studny. Studna byla tak hluboká, že jeden druhého museli přidržet, aby se vody mohli napít. Lidé v této zemi si museli pomáhat, aby přežili. Pracovali muži, ženy i děti. Ondřej si všiml, že nikdo z nich během celého dne ani nepromluvil a opravdu se z nich stávali otroci. Pochoďovali jako mrtvolky. Vzpomínal na svůj domov a práci, u které si s matkou a bratrem Zolím pořád zpívali. To je dělalo silnějšími, i když byli chudí. Jejich hlas je navzájem spojoval. Lidský hlas, který tady neslyšel, a věděl, že dokáže zlomit kletbu v této zemi. Přes

noc přemýšlel a rázem přehodnotil svoji touhu stát se bohatým a mocným. Uvědomil si, že být mocný není v životě to, co by ho dělalo šťastným člověkem.

Jednou v noci se oběma synům zdál stejný sen, i když byli každý na jiném místě. Uviděli svoji starou vesnici, která hořela. Lidé utíkali a křičeli tak silně, že lidský křik Ondřeje i Zoliho probudil, měli horko v celém těle a začala je pálit pravá ruka, na které měli nasazený prsten motýla, který jim darovala matka. Nevěděli však, že prsten je dar od samotné přírody. Prsten motýla byl před dávnou dobou živým tvorem. Zlý král, který toužil vlastnit vše živé, co mělo hlas, proměnil život v kov. Vzal lidem všechny jejich zájmy, to, co měli rádi. Myslel si, že se tak stane nejsilnějším králem. Děj se opakoval pořád dokola a lidé pracovali a umírali ve světě, který se proměnil v jeden velký nelidský svět. Lásky, štěstí, radost i zdraví se vytratily a zbyl jen tichý kraj se smutnými lidmi.

Ondřej vymyslel plán, jak to všechno zastavit, věděl, jak postupovat. Držel se svého snu, který představoval oheň, ne nedarmo mu představa ohně dávala sílu jeho plán uskutečnit. Horkost postupovala jeho tělem tak intenzivně, že jen pouhou myšlenkou dokázal oheň zažehnout. Ondřej se během svého života naučil všechno, aby přežil. Strachu se nebál a uměl si se vším poradit. Pohled na Ondřeje vzbuzoval v lidech naději a jeho černé vlasy jakoby zčernaly ještě mnohem více. Lidé v zakleté zemi si o něm začali povídat. Ondřejovi se to líbilo a věděl, že je na správné cestě. Skamarádil se s jedním člověkem, který miloval knihy, ale musel o ně přijít, protože zlý král zabíval lidem veškerý majetek, který měli. Přesto si povíдали nebo otrok vyprávěl příběhy z knih, které si pamatoval. Do vesnice jakoby přišel duch něčeho nového. Lidem se opět vracela víra nebát se projevit a nadechnout se.

Trvalo ještě pár let, než se sen stal skutečností. Jednoho dne Ondřej celý hořel, měl horečku, jeho tělo se proměnilo ve velký oheň, který způsobil, že celá vesnice i s hradem zlého krále začala hořet. Lidé se zděsili, rychle utíkali a křičeli. Pohled na tu zkázu připomínal peklo, ale opak byl pravdou. Ondřejův oheň, který probudil všechny lidi, aby začali utíkat, byl pro všechny vysvobozením. Teplá ohně proměnilo všechno z kovu zpět na živá stvoření. Prsten ve tvaru motýla, který Ondřej nikdy nesundal, se proměnil v krásného motýla, který vzlétl vysoko do nebes. Zvířata, stromy, ptactvo, ženy, které tancovaly a zpívaly, všechno se probudilo a nastal převrat. Lidský hlas se stal vysvobozením. Hlasy, které zlý král umlčel, zněly tak hlasitě, že král a jeho sluhové ohluchli a proměnili se v kovové sochy. Ondřeje by nikdy nenapadlo, že se jednou stane hrdinou a lidé mu budou z celého srdce děkovat. Ještě ten den mu děkovali a připravili velkou hostinu, kde se hrálo a zpívalo. Celý svět to slyšel a Ondřej se zde setkal i se svým bratrem Zolím a se svou matkou, kteří se tu novinu dozvěděli. Společně slavili a radovali se. Od té doby se Ondřejovi začalo říkat ohnivý černovlasý hrdina. V kraji, kde vládl posedlý temný král, nastala opět rovnováha a lidé si uvědomili, že držet spolu je to, co je dělá silnými. A jejich opravdové bohatství je jejich život a hlas.

Veronika Kačová

O jagalo kalebalengro Ondřej Sčítání lidu

Andro cikno kheroro dživelas jekh čori rom-
ni duje čhavenca. Vičinenas pes o Ondřej the
o Zolis. O murša pre peste ehas avka rovnake,
hoj len hem lengri daj našfi prindžarelas. O ph-
rala peske andre savoro šegetinenas the čačeha
ulavenas. Lengra da ehas kaleha bari radostfa.
He te ehas čore, dživenas peske lačhes, vašoda
hoj ehas jekh avreha. Sar o Ondřej the o Zo-
lis barile avri, the ačhile pes lendar zorale the
šukar murša, kamenas te džal khatar kher avri
andro svetos. Lengri phuri daj oda hem naka-
melas, the phenelas lenge, hoj khere lenge ave-
la nekfeder, the amen svetos len vaš nisoske na-
kemalas te mukhel. Ko džanel, so bi pes lenge
šaj ačholas. „Feder bešen khere, the namukhen
man adaj korkora!“ phenelas e daj. O Ondřej
the o Zolis peske nadenas te phenel, the koda,
so peske ile andro šero, kamenas avri te kerel. E
bibachtafi daj andre peste čujinelas, hoj sig ave-
la džives, kana la o čhave mukhena, the joj ačho-
la korkori. Cale dživesa the raťa rovelas.

„Jaj, daje amari, imar ajci ma rov,“ phene-
nas lake o čhave. „Savore khatar gav džan andro
svetos, the amen džaha tiž, the vaš o trin
berš amen kadaj dikheha pale. Aňi nadžane-
ha sar, the trin berš denašela sar paňi, dikhe-
ha,“ phenenas la dake o Ondřej the o Zolis. E
daj kalestar nahas rado, ale te visarel lenge oda
avri, namolas cena. Ehas len lengro šero. Avlas
o džives, kana pes majinde te odkidel. Sar o On-
dřej the o Zolis gele andro svetos, e daj lenge
kerđas chaben pro drom. Zaphandlas lenge
andro gono savoro, so la ehas khere, the sako-
neske rozulađas mek posledno mas, savo lake
ačhilas. Paš o vudar len e daj phares chudelas
the rovelas. Pro drom peskre čhavenge diňas
angrusťa, save dičhonas avri sar lepetka, ma-
jinenas len te likerel, te avelas phares.

O Ondřej the o Zolis phirenas bare vešenca
heđenca, foros forostar, ale ničkaj nič. Vašoda
peske phende, hoj džana sako peskre drome-
ha. Hem imar hine bare the zodpovedne korko-
re vaš peste. Ehas oda pharo jekh avres te mu-
khel, ale o Del oda kavka kamelas. O Ondřej,
savo ehas baro the zoralo murš, ehas les kale
bala sar korkora rat, kamelas barvalipen the
šukar romňa. O drom ke leskro suno ale nahas
loko. Jekhvar sar predžalas pal o them, dikhlas
manušen, save cirdenas phare verdana le kaš-
tenca the angarenca. O manuša ehas igen
bibachtale the nadenas duma. Dikhiben pre
lende le Ondřejoske diňa apsa avri. Sar dikhlas
terňa džuvľa, pharade gratenca the melali,
phučlas latar: „So pes kadaj ačhilas, hoj savore
manuša adaj hine bibachtale, the soske avka
keren bufi, hem bufatar šaj meren?“ E terňi
džuvľi odphendās, hoj hine pokerde bengale
kraliha, savo imar polokes nane aňi manuš, ale
buter strojos, jov kamel ča e bufi le manušen-
dar. „Sakonestar, kas kala phari bufi murdare-
la, jov ačhivel zoraleder,“ odphendās e džuvľi
phares the odgelas. Le Ondřejoske pes oda na-
pačisalolas the phendās peske, hoj andre kada
them ačhola, the le manušenge šegetinla.

Dujto džives kerelas bufi kavka sar jon. O ma-
nuša kerenas bufi tostaratar ži raťi, ehas len ča
prestavka, kana pes šaj gele te pijel khatar
chaňig, savi ehas kajsi bari, hoj jekh avres mu-
šinenas te chudel, hoj andro paňi te naperen.
O manuša peske andre kada them mušinenas
te šegetinel, vaš kada, hoj te predživen. Kere-
nas bufi o murša, o džuvľa he o čhavore. O On-
dřej peske merkindas, hoj o manuša maškar
peske calo džives nadine duma the čačes pes len-
dar ačhonas otroka. Phirenas sar mule. Gon-
dolinkerlas pre peskro dživipen the bufi, kaj
peske la daha the le phraleha Zoliha furt giľa-
venas. Kada len kerlas zoraleder andre kada,
sar ehas čore. Thovelas len jekhetane lengro
hangos. Manušeskero hangos, savo kadaj na-
šunelas, the džanelas, hoj o hangos džanela
o pokeriben andro them te phadol. Raťi gondo-

linelas the mindar previsardas peskro kamla-
ripent te ačhol pes barvaleske the zoraleske. Ilas
peske pre godi, hoj te avel zoralo nane andro
dživipen koda, so les kerla bachtale manušen.

Jekhvar raťi pes le phralenge delas rovnako
suno, he te ehas sako pro aver than. Dikhle pe-
skro phuro gav, savo labolas. O manuša dena-
šenas the kerenas vika, avka phares, hoj o zo-
ralo manušeskro hangos le Ondřej the le Zolis
uštifa upre. Ehas len kerado pal calo teštos the
chudlas len te labarel o čačo vast, pre savo
lenge ehas thodi e angrusťi la lepetkaha, savi
chudle khatar peskri phuri daj. Nadžanenas
hem, hoj e angrusťi hiňi khatar priroda. E an-
grusťi akor dživelas. O bengalo kralis kame-
las, hoj leske te patřinel savoro, so dživel. Kas
ehas hangos the dživipen, previsardas andro
trast. Ilas le manušenge savore lengre zaujma,
koda, so dikhenas rado. Gondolinelas, hoj avka
avela nekzoraleder kralis. Oda ačhiben pes
ačholas furt kerekate, o manuša kernas bufi
the merenas, andro svetos, savo pes ačhila na-
manušengero svetos. O kamiben, e radostfa,
o sastipen pes našade, the ačhilas ča ci-
cho them le bibachtale manušenca.

O Ondřej kerđas avri planos, sar oda savoro
te preačhuvel, džanelas, so te kerel. Likere-
las pes peskre suneha, savo pes nasikhavelas
ča avka, o leperiben pre jag les delas zor leskro
planos te kerel. O kerađipen leske džalas an-
dro calo teštos kavka zorales, hoj ča jekhe gon-
dolišagoha džanelas e jag te labarel. O Ondřej
pes andre peskro dživipen sikhľilfas savoro,
hoj te predživel. Nadaralas pes, the džanelas
savoro. O manuša pro Ondřej paťanas, the le-
skre kale bala sar te bi avenas mek kaleder.
O manuša andro pokerdo them peske pal les-
te chudle te vakerele. Le Ondřejoske pes oda
pačisalolas, the džanelas, hoj hino pro lačo
drom. Chudlas pes te kamaratinel jekhe ma-
nušeha, savo rado ginelas o knižki, ale naša-
đas len vaš kada, hoj leske o bengalo kralis sa
iľas. The avka peske vakerenas, abo o otrokos
vakerelelas khatar knižki, save peske leperelas.
Andro them sar te bi avelas nevo vodi. O ma-
nuša chudle pale te paťan, imar nadaranas te
phurdel the te sikhavel pes.

Likerlas oda mek vajkeci berš, kana pes
o suno kerđas avri. Jekhvar o Ondřej calo la-
bolas, ehas les horučka, leskro teštos ehas bari
jag, savi labardas calo them he o heđos, kaj be-
šelās o bengalo kralis. O manuša daranas, sig
denašenas the kerenas vika. Dičholas oda sar
peklos, ale nahas oda čačipen. Le Ondřejoskri
jag, savi uštađas upre savore manušen, hoj te
chuden te denašel, savoren avri mentindas.
O kerađipen khatar jag previsardas savoro
khatar trast pale pro džide stvořeni. E angrus-
ťi, savi o Ondřej niňga tele nailas, pes previsar-
đas andre šukar lepetka, savi lecindas upre an-
dro něbos. O džviri, o stromi, o čirikle,
o džuvľa, savore khelenas the giľavenas. Savo-
ro pes upre uštađas the ehas aver. Le manu-
šengere hanga, save o bengalo kralis zaphan-
dľas, ehas te šundol avka fest, hoj o kralis the
leskre inaša ačhile kašuke the ačhile pes len-
dar trastune sochi. Le Ondřejoske bi niňga
naavelas andro šero, hoj pes jekhvar ačhola
hrđinas the o manuša leske cale jileha paliker-
na. Mek koda džives leske palikerenas the ker-
de leske bari hostina, kaj pes bašavelas the giľa-
velas. Calo svetos pes pal kada došundās, the
o Ondřej pes kadaj pale dikhlas peskre phra-
leha le Zoliha the peskra dajaha, save pes kala
novinka došunde. Jekhetane mulatinenas. Ka-
nastar pes le Ondřejoske chudlas te phenel ja-
galo kalebalengro Ondřej. Andro them, kaj
dživelas o bengalo kralis, avlas pale e rovno-
va the o manuša peske ile pre godi, hoj te chu-
del peha jekhetane, ehin koda, so len kerel zo-
raleder. The lengro barvalipen ehin lengro dži-
vipen the hangos. **Veronika Kačová**

Sčítání lidu

Sčítání lidu jsem už dělala vícekrát ve svém
životě, takže vypsat, odeslat a je klid, splnila
jsem si svoji povinnost. Jen doufám, že mi ni-
kdo nevrze do bytu a nebude otravovat. Stalo
se mi už víckrát, že mě požádali naši soukme-
novci o vypsání formuláře, ale teď je epide-
mie, tak určitě si nikdo nedovolí. Ale to jsem
se fakt zmýlila, zrovna mi zvonek drnčí o ži-
vot. Pane jo, kdo to je? Odemknu dveře a za
nimi jsou sousedi od vedle. Pozdravili a ty je-
jich nešťastné pohledy mě zaujaly.

„Dobrý den, co se vám stalo?“ ptám se
a mám na puse respirátor, oni mají také.

„No hrůza, paní sousedko, koukněte,
máme tady takové papíry a neumíme si s nimi
poradit...“

„Prosím vás, vy nevíte, že je epidemie, že
nesmíte chodit po návštěvách a vás je pět
lidí...“

„Paní sousedko, my jsme zdraví, proděla-
li jsme testy, říkájí, že jsme negativní, to zna-
mená, že nemáme covid...“

„To jo, ale já se přesto bojím, a co chcete
ode mě?“

„No, my potřebujeme tyto papíry vypsat
a neumíme to...“

„To snad NE! Snad máte děti, které chodí
do škol a vaši mladí umějí psát, na tom nic
není...“

„Paní, já a můj muž, že Feri, nevěříme těm
mladým, nedokáží to...“

„Paní sousedko, moje žena má pravdu, na
nic nejsou naši mladí, jenom mobility... a ani
nechci mluvit o marijánkách, řeknu vám, k ni-
čemu nejsou. Koukněte se na naši dceru, do-
nesla nám miminko a co my? My ho musíme
živit...“ Pustili se do sebe, tak jsem je radši
nechala jít dál.

„Prosím vás, posadte se a nekřičte, co si
o nás lidi v paneláku pomyslí? Že se hádá-
me...“

„To já bych si nedovolil, sousedko...“

„Tak ano, chcete, abych vám to vypsal?“

„Ano, ano, já, vy jste tak hodná, to nám
známí o vás říkali...“

„No, nejsem tak hodná, nejsem moc ráda,
že jste tady u mě, mám strach z té nemoci, ale
když už jste tu, tak to vypíšu a vy mi budete
odpovídat na moje otázky, ale po jednom,
prosím, ne všichni najednou, ano?“

„Já říkal, že je hodná, Jolan!“ říká manžel
Feri a mrkl na svoji ženu, „my vám koupíme
kávu, nebo co pijete?“

„Ne, ne, nic mi nebudete kupovat, v žád-
ném případě, ano? Máte u sebe občanské prů-
kazy?“

„Máme, my jsme na všechno připravený,
nejsem diline, paní, však já mám pět tříd zá-
kladních, moje žena ani nevím, ale však vy si
poradíte, jak to tam napsat, my, jak jsme tady,
vám věříme,“ řekl a usmál se. Jestli mi věří
nebo ne, to mě nezajímá, hlavně, aby poslech-
li každé moje slovo, ať to netrvá hodiny.

„Tak s kým začneme?“ ptám se jich a oni
najednou ztichli. Proč?

„Ať začne manžel...“ ozvala se manželka,
matka tří dětí.

„Ne, ty budeš první, Jolan, a hotovo.“

„Já ne, ať začnou děti, když ty nechceš...“

„Říkám, že ty budeš první, jak doma, ve
všem jsi první, ty vedeš domácnost...“

„Nehádejte se, paní, tak dejte mi vaši ob-
čanku, ano?“

„No jo, musím ji najít, joj, Feri, kam jsem
ji dala?“

„Máš ji v té červené tašce, furt zapomínáš,
paní sousedko, napište to tam, že na všechno
zapomíná, minule nechala sporák zapnutý až
do noci, budeme platit elektřinu...“

„Tak dejte mi sem na stůl všichni občanky...“

„Paní, už ji mám,“ říká a otočila se k man-
želovi. „Co ty mě pomlouváš, nic tam nena-

piše, já zapomínám? A co ty? Včera jsi zapo-
mněl zaplatit nákup a přišel jsi s dvěma taš-
kami domů, paní, to tam napište...“

„Čhaje, so vakeres, dela amen ko sudos...“
(Ty vole, co to mluvíš, dá nás k soudu...)

„Ne, nedám vás k soudu, ale uklidněte se,
prosím...“

„Už máte napsané všechno o mně? Napiš-
te tam, že jsem pracovala deset roků ve fabri-
ce...“

„No, co jsem říkal? Nemá pravdu, zase za-
pomněla! Pracovala ve fabrice půl roku a
skončila... Ale co jsem se chtěl zeptat, vy to
budete vědět, proč nás počítají? Co s námi
chtějí dělat? Ha, ha, já vím, chtějí nás zlikvi-
dovat...“

„Ale ne, to aby věděli, kolik obyvatel je
v naší zemi...“

„To se jenom vymlouvají, chtějí všechny
Romy vyhladit...“

„Ne, opravdu to tak není, tak já mám vy-
psanou paní a teď dejte občanku vy, pane
Feri!“ Už jsem docela nervní. Ještě k tomu mi-
minko začalo plakat. Dcera vytáhla prso
a kojí svoji malou.

„Paní zlatá, napište tam, máme pět dětí
a jednu vnučku a žijeme, jak se dá...“

„Paní, napište tam, že jíme denně samé
brynzové halušky, na maso peníze sociálka
nedává...“ ozvala se dcera a s úsměvem kojí
svého andílka.

Já vypisuji a v duchu se modlím, aby to
skončilo. Je mi z nich nanic, v dnešní době tak
zaostalé myšlení jak má tato rodina, to nechá-
pu. Takto se vyjadřovali naši Romové někdy
před šedesáti, sedmdesáti roky. Radši se budu
tvářit hezky, aby na mně nepoznali, co mi jde
hlavou. Nesmím vyslovit ani jedno špatné slo-
víčko, jinak bych možná poznala, jak chutná
naše romská bitka.

„Jé, počkejte, já zapomněla paní vyplnit
kolonku do formuláře, jak bydlíte...“

„Ojoj, paní, i vy zapomínáte, to není dob-
ré...“ vytkl mi pan Feri.

„Nebojte, už si dám pozor...“

„A můžeme vám věřit, že tam píšete prav-
du? Co když nás zavrou?“

„Pane Bože, pane, to já bych si nikdy nedo-
volila, vždyť si to můžete zkontrolovat, pře-
číst, to umíte, ne? Kluci, kolik je vám let?“
ptám se jejich synů.

„Já jsem Jan a je mi šestnáct a on je Pavel
a je mu skoro osmnáct...“

„Fajn, kluci, potom to rodičům přečtete,
jo? No, další dejte občanku, třeba ty, Jane!“
Mladý mi podal občanku a usmál se.

„Paní sousedko, napište, že nemohl jít stu-
dovat, protože nemáme na to peníze, ale chytrý
on je až moc, všechno vypočítá, co kolik stojí
a prodává jako divý.“

Kdoví, co prodává, radši se nebudu ptát...
Pavel mi dal občanku, ani jsem ho nemusela
žádat a já vypsal. Kojící maminka se na mě
usmívá, jak jí podávám nazpět její občanku
a ukazuje mi, jakou má krásnou dcerku, je
opravdu miloučká, jako andílek krásná. Ko-
nečně to mám za sebou a loučím se s nimi.

„Paní sousedko, moc vám děkujeme, jste
moc hodná a my všem řekneme o vás, jak...“

„Já vás prosím, pro pána Boha, nikomu
o mně neříkejte, aby sem někdo nepřišel. Já
totiž nevím, jestli nemám covid 19 a co když
někoho nakazím...?“

Musím je trochu vystrašit, aby mi sem ne-
poslali další lidi vypsat formulář. Asi jsem tím
udělala chybu, jejich tváře se změnily za
sekundu k nepoznání, rychle na sebe naháze-
li bundy a koukají co nejrychleji vypadnout.
Vyprovázím je a je mi jich docela líto, nemě-
la jsem je vystrašit. Ale aspoň rychle vypadli,
jinak by povídali a povídali...
Irena Eliášová

**muzeum
romské
kultury** **podcast**

mrk

rommuz.cz/podcasty

Fotografie Claude a Marie-José Carret

mrk muzeum romské kultury

**Otisk
cest**

7 | 4 | 2021 — 31 | 12 | 2022

MINISTERSTVO KULTURY

B | R | N | O

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na: holomkova@srm.cz

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno: .....
název organizace: .....
adresa, PSČ: .....
e-mail: ..... telefon: .....
počet objednaných výtisků: .....

způsob platby: hotově složenkou
 bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
 bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010

cena předplatného pro rok 2021 je 320 Kč

mrk

30 let
muzea
romské
kultury

rommuz.cz

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury České republiky

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

